



Kriminologiska institutionens förslag till remissvar: SOU 2022:70. ”En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn”

Sammanfattande bedömning

Kriminologiska institutionen ställer sig positiv till utredningens förslag om en strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Då en uppbyggnad av en ny struktur, samt genomförande och utvärdering av nya arbetssätt är tidskrävande, är tio år en lämplig strategiperiod. Mycket arbete återstår dock med att konkretisera de uppställda målen, varför det är svårt att bedöma om strategin kommer att kunna leda till måluppfyllelse. Vi föreslår att fem områden prioriteras: Barn och unga som omhändertagits för samhällsvård, barn som exponeras för våld i hemmet och för post-separationsvåld, barn och unga som växer upp med skjutvapenvåld och sprängningar i sin närmiljö, utveckling av ett uppföljningssystem för att kunna bedöma nyttan av de föreslagna insatserna, samt åtgärder för att minska vårdköerna och för öka tillgängligheten av sociala- och behandlande insatser.

Direktiven

Utredningen ska lämna förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn under den närmaste tioårsperioden.

Utredningen har även haft till uppgift att ta fram förslag till mål för det långsiktiga arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn, identifiera brister, luckor och utbildningsbehov, belysa framgångsrika insatser, åtgärder och metoder, samt föreslå åtgärder.

Utredningens förslag

Utredningen identifierar grundläggande utmaningar i samhällets arbete med att förebygga och bekämpa våld mot barn och formulerar fem områden som centrala för att uppnå strategins uppsatta mål:

- ° samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner, organisationer och andra aktörer,
- ° förebyggande arbete samt upptäckt av våld mot barn,
- ° skydd, stöd och behandling för barn som upplevt våld (bevittnat våld och/eller utsatts för våld),
- ° brottmålsprocessen för barn som upplevt våld,
- ° kunskap, metodutveckling och uppföljbarhet.

Målet om samverkan är att betrakta som en förutsättning för att kunna möta de utmaningar utredningen identifierat och för att uppfylla övriga uppsatta mål. Likaså är målet uppföljbarhet en förutsättning för att strategin ska kunna genomföras med god kvalitet i samtliga delar.

Samtliga mål är beroende av varandra. Så är exempelvis målet om förebyggande arbete och upptäckt av våldsutsatta barn, beroende av att adekvat skydd, stöd och behandling kan erbjudas. Utredningen menar att samhället har ett stort ansvar att aktivt arbeta för att upptäcka våldsutsatthet och möjliggöra för barn att berätta. Vi menar att vuxnas möjligheter att upptäcka barnen handlar om förtroende. Barn anförtror sig åt vuxna de har förtroende för. Utredningen betonar betydelsen av att vuxna lyssna på barnen, vi menar att det inte räcker med att lyssna. Det avgörande är att vuxenvärlden erbjuder stöd och hjälp. Att berätta för vuxna om våldsutsatthet och att inte få hjälp, förstärker barnets trauma och bidrar till att barnet, men även andra barn, förlorar tilltron till vuxenvärlden.

Utredningen har lämnat en rad förslag. Tio år kan förefalla som en lång tid, men det är vår uppfattning att om strategin ska bli framgångsrik måste vissa prioriteringar göras. Vi vill lyfta fram fem områden, som vi anser att är lika viktiga och därför presenteras i bokstavsordning utan inbördes ordning. Vi anser att samtliga områden även bör prioriteras när det gäller tilldelning av forskningsmedel.

Kriminologiska institutionen har följande förslag till prioriteringar:

Barn och unga som omhändertagits för samhällsvård

En utsatt grupp är de barn och unga som omhändertagits för samhällsvård. Samhället har ett särskilt ansvar för att de inte utsätts för ytterligare våld och brister i omsorg inom ramen för samhällsvården. Berörda samhällsinstitutioner har även ett långtgående ansvar för att låta dessa barn och unga komma till tals och ge dem genomgripande och långsiktigt stöd. Vi föreslår därför att dessa barn- och ungas situation särskilt beaktas.

Barn och unga som exponeras för våld i hemmet och för post-separationsvåld

Forskningsresultat visar att ungefär ett av tio barn i Sverige någon gång har upplevt psykiskt eller fysiskt våld mellan närstående vuxna (Prop. 2020/21:170).

Utredningen uppmärksammar dessa barn, vilket är positivt. Vi menar att dessa barn även fortsättningsvis bör uppmärksammas. De barn vars våldsutsatta förälder har separerat från den våldsutövande föräldern uppmärksammas dock inte, vilket är en brist.

”Varför lämnar du inte honom” är den vanligaste frågan som ställs till en våldsutsatt kvinna. Den bygger på föreställningen att kvinnan är bunden till mannen med ’traumatiska band.’ Verksamheter har utvecklats inom den sociala sektorn för att hjälpa kvinnan att bryta dessa band så hon kan lämna mannen och bli fri från våldet. Forskningsresultat och rapporter från olika organisationer inom civilsamhället har visat att denna föreställning är felaktig och djupt problematisk, inte minst för barnen. Ett uppbrott från en våldsam relation leder inte sällan till ett eskalerande våld där barnen blir direkt inblandade.

Vi föreslår att dessa barn och unga uppmärksammas, att deras situation närmare undersöks, liksom huruvida den familjerättsliga lagstiftningen och den praktik som tillämpas inom det familjerättsliga området, motsvarar barnens behov av skydd och stöd.

Barn och unga som växer upp med skjutvapenvåld och sprängningar i sin närmiljö

Enligt Brås rapport ”Dödligt våld i den kriminella miljön 2002–2017” (2020:4) har dödligt våld med män, 15–29 år, som offer ökat, medan dödligt våld med kvinnor som offer har minskat. Vidare visar Brås kriminalstatistik att antalet sprängningar i bostadsområden ökat kraftigt. Det dödliga våldet sker i stor utsträckning på olika platser i den offentliga miljön.

De gärningspersoner som utför det dödliga våldet har fått stor uppmärksamhet. Insatser för att lagföra dem och utdöma långa fängelsestraff har högsta prioritet inom den politiska sfären och inom rättsväsendet. Våldets offer har ägnats mindre intresse. De barn och unga som är våldets indirekta offer har nästan inte ägnats någon uppmärksamhet alls. Det rör sig om barn vars syskon blivit dödade, som bär egna trauman och som växer upp i skuggan av traumatiserade föräldrar och anhöriga. Det rör sig om barn som själva inte har något syskon som blivit dödad, men som växer upp med traumatiserade barn och vuxna i sin närmiljö. Det rör sig om samtliga barn som växer upp i en traumatiserad närmiljö och själva lever med rädslan för upprepat dödligt våld.

Uppföljningssystem

Utredningen identifierar brister när det gäller att möta barnens behov och föreslår att en rad insatser utvecklas för att åtgärda dessa brister. Utredningen föreslår vidare att dessa insatser ska vara evidensbaserade. Om dessa ambitioner ska gå att



Stockholms
universitet

omsätta i praktiken, krävs att arbetet med att utveckla ett hållbart uppföljningssystem prioriteras.

Vårdköer och tillgänglighet

Utredningen identifierar en rad olika brister när det gäller att kunna erbjuda skydd, stöd och behandling. Att komma till rätta med dessa brister, genom att korta vårdköerna och öka tillgängligheten är av avgörande betydelse för strategins möjligheter att bli framgångsrik.

Kriminologiska institutionen är således generellt positiv till utredningen, men vill samtidigt understryka nödvändigheten av prioriteringar.

Remissvaret har beretts av Margareta Hydén, Maria Vogel Andersson och Tea Fredriksson

